

Ook het Groninger dialect voortdurend in beweging

"Ouderen gebruiken soms andere woorden dan jongeren. Juist die gegevens moet ik van de correspondenten krijgen".

Gezocht: Groningers die hun moedertaal goed beheersen en die het leuk vinden om ten behoeve van het onderwijs en de wetenschap onbezoldigd dialectcorrespondent te worden van de officiële Groninger streektaalfunctionaris drs. Siemon Reker.

Aanmelding: vanaf nu (en schriftelijk) bij het Nedersaksisch Instituut, t.a.v. Siemon Reker, Grote Rozenstraat 31, 9712 TG Groningen.

Iedereen mag meedoen, oud of jong, rijk of arm. De enige voorwaarde is dat men goed Gronings spreekt. Wie zich aanmeldt ontvangt binnen enkele weken een eerste vragenlijst, die over persoonlijke zaken gaat. Alle volgende enquêteformulieren zullen uitsluitend betrekking hebben op het Groninger dialect.

Het Gronings mag dan een erkend dialect zijn, het ene Gronings is het andere niet. Ruwweg kun je het Groninger taalgebied in tweeën verdelen, legt Siemon Reker (33) uit. Het ene gebied ligt ten noorden van het Damsterdiep (het Westerkwartier wordt daar ook bij gerekend), het andere ligt ten zuiden van dit kanaal. In het eerste gebied zullen de platpra-

tende Groningers "ik prout" zeggen als ze "ik praatte" bedoelen, in het andere deel van de provincie zal doorgaans "ik pruit" worden gezegd. Koek, steen en fiets heten in het noorden kouk, stain en fiets en ten zuiden van het Damsterdiep kouke, staine en fietse. Uit deze simpele voorbeelden blijkt al duidelijk dat er verschillen zijn. Siemon Reker, Neerlandicus van huis uit, werkte tot voor kort op het Nederlands Instituut van de Rijksuniversiteit in Groningen. Per 1 februari is hij benoemd tot streektaalfunctionaris van de provincie Groningen. "Mijn functie heeft twee kanten", zegt hij. "Enerzijds moet ik het gebruik van het Gronings stimuleren. Anderzijds wordt van mij ook verwacht dat ik onderzoek verricht, in eerste instantie vooral naar het dialect dat op dit moment gesproken wordt.

Om zo snel mogelijk een aardig overzicht te krijgen wil ik graag een groot net van correspondenten opbouwen. Die zullen voornamelijk in de provincie Groningen wonen, maar dat hóéft niet. Een Groninger die bijvoorbeeld in Limburg woont, maar die zijn dialect goed beheerst, mag ook meedoen. Graag zou ik in elke Groninger gemeente tenminste één correspondent willen hebben. Méér mag ook, vooral als het om zowel een oudere als een jongere correspondent gaat. Want het is vaak zo dat de ouderen soms andere woorden gebruiken dan de jongeren. De taal, ook het dialect, is immers voortdurend in beweging. Met de gegevens die ik van mijn correspondenten krijg, kan ik van alles doen. Ik kan ze goed gebruiken voor mijn onderzoek naar verkleinwoordvorming in het Gronings, waar ik op hoop te promoveren. Ik kan ze eventueel ook gebruiken voor het herschrijven en aanvullen van *Proeve van een Groninger spraakkunst* van K. ter Laan uit 1953, waarvan Ter Laan zelf heeft gezegd dat het alleen maar een eerste aanzet is. Behalve de Dialektatlas van Groningen en Noord-Drenthe van mijn leer-

Siemon Reker: "Er zijn in Groningen ruwweg twee taalgebieden".

meester dr. A. Sassen is er sinds Ter Laans proeve niets of nauwelijks meer gepubliceerd. Wat ik van plan ben zal overigens een hele klus worden. Dat gaat jaren duren. Er is trouwens nog een hele belangrijke reden om dat net van dialectcorrespondenten op te zetten. Er is namelijk — gelukkig, mag ik wel zeggen — een toenemende belangstelling voor het Gronings. Vanuit het onderwijs is om goed bruikbaar materiaal ge-

vraagd. Het probleem is alleen dat je het materiaal moet aanpassen bij de dialectvorm die in een bepaald gebied wordt gesproken. Om maar eens een voorbeeld te geven: een onderwijzer in Zoutkamp die om lesmateriaal vraagt, heeft niets aan gegevens die in Winschoten zijn verzameld. Die verschillen zijn gewoon te groot. Als ik nu een fijnmazig net van correspondenten heb, kan ik vrij goed de verschillende dialectvormen in kaart brengen.

Over het onderwijs gesproken: ik heb nog een primeurtje. We zijn nu met een groepje mensen bezig om ter gelegenheid van de Kinderboekenweek 1984, die in oktober wordt gehouden, een Gronings pakketje lesmateriaal samen te stellen voor de basisscholen". Het Gronings lééft. Mensen als Siemon Reker zijn blij dat, vooral op het platteland, ook jongeren het dialect in ere houden. Het Gronings is zelfs zo vitaal dat er

Sinds 1 februari van dit jaar is drs. Siemon Reker (33) in de provincie Groningen streektaalfunctionaris. Zijn taak is het stimuleren en onderzoeken van het Gronings. Daarvoor wil hij een netwerk van dialectcorrespondenten opzetten.

dorp en die in het aangrenzende dorp zullen binnenkort kunnen worden vastgelegd. "Om maar eens een paar voorbeelden te noemen: in Warffum zeggen de mensen dat *de wiend gaat leggen*. Maar in Usquert, één dorp verder dus, zeggen ze *de wiend gaat-e*, in Baflo is het *gaait-er*. Dan zijn er ook nog hele interessante verschillen in het woordgebruik. Een halve hectare land wordt door oudere mensen in het gebied ten zuiden van het Damsterdiep nog wel eens *daaimt* genoemd. Dat woord is afgeleid van *dagmaat* oftewel *datgene* wat een maaier in één dag kan maaien. In andere delen van de provincie wordt een halve hectare daarentegen geen *daaimt*, maar halve *bunder* genoemd. Het aardige van dit soort merkwaardige woorden is, dat ook de grootte die ermee wordt bedoeld, plaatselijk kan verschillen. Omdat het ene stuk land gemakkelijker te maaien is dan het andere is in sommige plaatsen een *daaimt* wat groter en in andere plaatsen weer wat kleiner", zegt Siemon Reker.

Het aanstellen van enkele tientallen (en misschien wel honderden) dialectcorrespondenten is straks niet alleen van belang voor onderwijs en wetenschap, er kan ook een stimulerend effect van uitgaan, meent drs. Reker. "Als die correspondenten bezig zijn om vragen te beantwoorden, zullen ze daar met andere mensen over praten. Zonder twijfel zullen er discussies ontstaan over het dialect. Dat lijkt me ook een belangrijk aspect".

Drenthe heeft kennelijk pogingen ondernomen voor Europese erkenning van het Drents als minderheidstaal. Achter de schermen wordt ook een Groninger aanvraag voorbereid. Streektaalfunctionaris Siemon Reker vindt dat zeer terecht. "Het Gronings", zegt hij, "is net zo'n belangrijke minderheidstaal als het Drents".

(Foto: Archief NvHN)